

A close-up, low-angle shot of a dog, likely a Border Collie, running towards the camera. The dog has a black body, white chest and paws, and brown markings on its face and ears. Its mouth is open, showing its pink tongue and teeth. The background is a blurred green field.

Onderzoek hondenlosloop in en om Natura 2000-gebied Veluwe

Colofon

© Blackbird Studio, december 2024

Opdrachtgever

Provincie Gelderland
5.1.2e

Auteur/projectleider

5.1.2e
Blackbird Studio
5.1.2e [@blackbird-studio.nl](mailto:5.1.2e@blackbird-studio.nl)
www.blackbird-studio.nl

Werkgroep

5.1.2e (gemeente Apeldoorn)
5.1.2e (gemeente Rheden)
5.1.2e (Staatsbosbeheer)
5.1.2e (gemeente Renkum)
5.1.2e (Geldersch Landschap & Kasteelen)
5.1.2e (provincie Gelderland)

Foto's

www.picturingwildlife.com

Kaarten

Provincie Gelderland

Samenvatting

Aanleiding

Het voorliggende onderzoek is uitgevoerd ten behoeve van maatregel M.02 van het recreatiezoneringsplan Veluwe: opstellen van een gezamenlijke visie op de toekomstige ontwikkeling en aanwezigheid van hondenlosloopterreinen over het gehele Veluwe Natura 2000-gebied.

Doel onderzoek

Het doel van dit onderzoek is tweeledig:

- Inventarisatie en analyse van de huidige hondenlosloopgebieden op de Veluwe;
- Bouwstenen bieden voor een toekomstige visie op hondenlosloop in en rond het Natura 2000-gebied.

Werkwijze

Dit project is uitgevoerd vanuit de provincie Gelderland, ondersteund door een werkgroep met vertegenwoordigers van zowel gemeenten als terreinbeherende organisaties. Er is eerst een enquête uitgegaan naar 29 partijen, waaronder alle 19 Veluwe gemeenten en 10 terreinbeheerders. Het merendeel van de partijen heeft input geleverd op zowel de actuele begrenzing in GIS als inhoudelijke input. Tot slot is in GIS een analyse uitgevoerd naar de ligging van de gebieden ten opzichte van o.a. ontvangstlocaties, het aantal inwoners, de recreatiezoneringskaart en potentieel kwetsbare natuur.

Analyse losloopgebieden

De inventarisatie heeft geresulteerd in een overzicht van 123 hondenlosloopgebieden in en rond de Veluwe. Van deze 123 hondenlosloopgebieden liggen 98 gebieden (deels) in het Natura 2000-gebied Veluwe. Het oppervlakte van de hondenlosloopgebieden in dit Natura 2000-gebied is 3.460 ha, oftewel 3,9% van het oppervlakte van de Veluwe. Er liggen 18 hondenlosloopgebieden (deels) in zone C van de recreatiezoning, 2 hondenlosloopgebieden in zone C* en 1 (deels) in zone D*. Dit is vanuit de recreatiezoning mogelijk geen passend aanbod in deze zone. Daarnaast liggen er veel hondenlosloopgebieden op plekken die risico's met zich kunnen meenemen voor de aanwezige natuurwaarden. Sommige gebieden liggen bijvoorbeeld (deels) op een ongunstige plek qua habitattypen. Voor hondenlosloopgebieden in leefgebied van grondgebonden broedvogels, zoals de tapuit, nachtzwaluw en boomleeuwerik, is het aan te bevelen dat er minimaal een aanlijnplicht in het broedseizoen geldt. Tot slot wordt verwacht dat de vraag naar hondenlosloop gaat stijgen en zien we een aantal gemeenten in en om de Veluwe met helemaal geen of zeer beperkt aanbod. Concreet vraagt dit om de ontwikkeling van meer aanbod van hondenlosloop op passende locaties.

Analyse huidige issues, wensen en kansen

Veel ambtelijke vertegenwoordigers van gemeenten en terreinbeheerders onderstrepen de urgentie voor dit onderzoek. Er zijn vooral zorgen over het stijgende aantal conflicten tussen zowel recreanten onderling als verstoring van de natuur, maar ook over het mogelijke waterbed effect in dit dossier (verplaatsing van recreatiedruk). Respondenten pleitten met name voor meer aanbod van hondenlosloop buiten Natura 2000 en meer voorlichting en handhaving. Enkel het opheffen van hondenlosloopgebieden in Natura 2000 gaat geen natuurwinst geven, maar zorgt juist elders voor een toename van gebruik en het aantal conflicten.

Conclusie en bouwstenen

Uit de voorliggende rapportage blijkt dat er zowel voldoende urgentie als ambtelijk draagvlak lijkt te zijn om een gezamenlijke visie op hondenlosloopbeleid en -faciliteiten Veluwe op te stellen. Er wordt geadviseerd om via een aantal stappen een visie op te stellen met de volgende bouwstenen: inhoudelijke ambitie, status, rollen, een toolbox, projectportfolio, voldoende middelen en vaststellingbesluit.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel onderzoek	5
1.3 Leeswijzer	5
2. Werkwijze	6
2.1 Werkgroep	6
2.2 Projectstappen	6
2.3 Enquête en analyse	7
2.4 Respons	7
2.5 Vervolg	7
3. Analyse losloopgebieden	8
3.1 Overzicht hondenlosloopgebieden	8
3.2 Aanbod van hondenlosloopgebieden	8
3.3 Aanbod versus vraag	10
3.4 Beoordeling ligging hondenlosloopgebieden	12
4. Analyse huidige issues, wensen en kansen	15
4.1 Huidige issues en wensen	15
4.2 Ambtelijk draagvlak voor een Veluwebrede visie op hondenlosloop	15
4.3 Juridische aspecten hondenlosloop	16
5. Conclusies en bouwstenen voor een gezamenlijke visie	17
5.1 Conclusies	17
5.2 Vaststellen draagvlak en haalbaarheid	17
5.3 Bouwstenen visie	18
Bijlagen	
Bijlage 1 hondenlosloopgebieden in en rond Natura 2000-gebied Veluwe	19
Bijlage 2 hondenlosloopgebieden ten opzichte van het aantal inwoners	30
Bijlage 3 hondenlosloopgebieden, parkeerterreinen en ontvangstlocaties	31
Bijlage 4 overlap hondenlosloopgebieden met zones C, C* en D*	33
Bijlage 5 overlap hondenlosloopgebieden met kwalificerend habitatype	34
Bijlage 6 overlap hondenlosloopgebieden met broedvogelsoorten	35

1. Inleiding

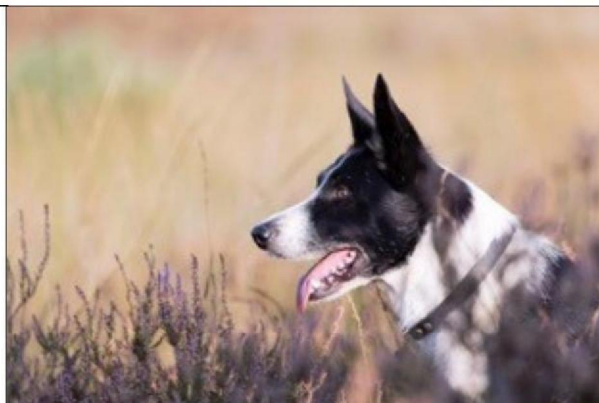
1.1 Aanleiding

Het voorliggende onderzoek is uitgevoerd ten behoeve van maatregel M.02 van het recreatiezoneringsplan Veluwe (zie kader 1): opstellen van een gezamenlijke visie op de toekomstige ontwikkeling en aanwezigheid van hondenlosloopterreinen over het gehele Veluwe Natura 2000-gebied. De aanleiding voor deze maatregel is tweeledig:

- Loslopende honden waar een aanlijngedod geldt.
Terreineigenaren en -beheerders geven aan dat de naleving van aanlijngedoden veel te wensen overlaat. Soms worden honden buiten de grenzen van het hondenlosloopterrein niet opnieuw aangeliend. Soms lopen ze los op plekken waar helemaal geen hondenlosloopgebied in de buurt is. Op enkele plekken op de Veluwe geldt dat honden, onder appèl van hun 'baasje' mogen loslopen op de paden, maar niet daarbuiten. In de praktijk blijkt het 'onder appèl' houden en op het pad blijven vaak lastig. Het laten loslopen van honden op plekken die daarvoor niet bedoeld zijn, heeft negatieve effecten op de natuur. Dit varieert van vernietiging van habitat (door belopen, graven of zwemmen, uitwerpselen) tot stress, achtergelaten broedsel, gewonde of zelfs doodgebeten wilde dieren. Ook leidt het regelmatig tot conflicten met andere recreanten, zoals wandelaars en fietsers. Tegelijkertijd zijn er meldingen van aanvaringen tussen wilde zwijnen en loslopende honden. Om naleving van de regels te verbeteren zijn er verschillende mogelijkheden die ingezet kunnen worden, zoals duidelijke begrenzing van de hondenlosloopterreinen, goede communicatie en toezicht en handhaving. In het kader van het recreatiezoneringsplan worden dergelijke maatregelen al op verschillende plekken op de Veluwe ingezet.
- Hondenlosloopterreinen.
De Veluwe kent tientallen door de terreineigenaar aangewezen hondenlosloopterreinen. Veel van deze hondenlosloopgebieden zijn al geruime tijd als zodanig in gebruik. De drukte in en rondom een deel van deze terreinen is volgens de eigenaren/-beheerders de laatste jaren flink toegenomen. Dit heeft mogelijk te maken met een toename in het aantal honden en met het grotere aantal honden-uitlaatservices. Beheerders signaleren daarnaast dat de grenzen van de hondenlosloopterreinen niet overal goed in acht worden genomen en dat het loslopen 'uitwaaiert'. Sommige hondenlosloopterreinen lijken bovendien niet op een goede plek te liggen in relatie tot ecologie, belevingskwaliteit en toename in parkerende auto's. In het kader van het recreatiezoneringsplan wordt op enkele plaatsen door provincie, gemeenten en terreineigenaren al gekeken naar aanpassing van specifieke hondenlosloopterreinen. Voorgenomen of ingezette maatregelen zijn: opheffen van terreinen, bieden van alternatieven buiten Natura 2000, aanpassen van de omvang van terreinen en een tijdelijk aanlijngedod in het broedseizoen.

Kader 1: context recreatiezoning

De afgelopen jaren is door provincie, gemeenten en terreineigenaren gewerkt aan het opstellen en uitvoering van het Recreatiezoneringsplan Veluwe. Het recreatiezoneringsplan is een uitwerking van Natura 2000 beheerplan Veluwe en heeft als doel het verbeteren van de balans tussen natuur en recreatie op de Veluwe. Specifiek beoogt het plan bij te dragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor zeven verstoringsgevoelige vogelsoorten op de Veluwe. De uitvoering loopt nog door tot circa 2030. Vanuit de provincie wordt de uitvoering gefaciliteerd met een subsidieregeling voor de uitvoering van recreatiezoneringsmaatregelen en door het voeren van de regie over enkele Veluwebrede projecten. Eén van die projecten betreft het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op de toekomst van hondenlosloop in Natura 2000-gebied Veluwe.

Op basis van de laatste inzichten in de verstoringssimpeact¹ van loslopende honden, komt de vraag naar voren of hondenlosloop in de huidige omvang nog passend is op de Veluwe. Terreineigenaren stellen zich daarbij ook vragen over de lange termijn: 'Hoe moeten we, gezien de kwetsbare toestand van de natuur, omgaan met de behoefte aan mogelijkheden voor hondenlosloop in de komende 10 jaar?' Partners in het recreatiezoneringsplan zijn van mening dat het goed is om, gezamenlijk en onder regie van de provincie, nog wat scherper te kijken naar dit onderwerp en zo mogelijk een gezamenlijke visie op te stellen op de toekomstige ontwikkeling en aanwezigheid van hondenlosloopterreinen in Natura 2000-gebied Veluwe. Deze maatregel is opgedeeld in twee fasen:

1. Inventarisatie en onderzoek naar de actuele aanwezigheid en verdeling van hondenlosloopterreinen en -beleid over het N2000-gebied. Liggen ze op de juiste plek in relatie tot natuurwaarden, staat de verdeling van hondenlosloopterreinen over de Veluwe in verhouding tot het gebruik daarvan, hoe ontwikkeld de vraag zich, et cetera? Deze inventarisatie en analyse wordt in het voorliggende rapport behandeld.
2. Ontwikkeling van een gezamenlijke visie op de toekomstige ontwikkeling/aanwezigheid van hondenlosbeleid- en faciliteiten op de Veluwe door provincie, terreineigenaren en gemeenten. Dit is een mogelijk vervolg op het voorliggende rapport.

1.2 Doel onderzoek

Het doel van dit onderzoek is tweeledig:

- Presenteren van de resultaten en conclusies van de inventarisatie en analyse;
- Bouwstenen aanreiken voor een toekomstige visie op hondenlosloop in en rond het Natura 2000-gebied Veluwe.

1.3 Leeswijzer

In paragraaf 2 wordt beschreven hoe de voorliggende notitie tot stand is gekomen. In paragraaf 3 worden de hondenlosloopgebieden geanalyseerd qua spreiding en kwetsbaarheid van de natuur. In paragraaf 4 wordt beschreven hoe de bevraagde gemeenten en terreinbeheerders aankijken tegen een gezamenlijke visie over hondenlosloop. Tot slot wordt in paragraaf 5 de noodzaak, draagvlak en bouwstenen voor een visie over hondenlosloop geschetst.

¹ In het kader van de recreatiezoning wordt alleen gekeken naar het verstoringaspect van loslopende honden. De mogelijke bijdrage van hondenuitwerpselen en urine aan de stikstofbelasting van het natuurterrein in relatie tot de Natura 2000 instandhoudingsdoelen valt buiten de scope van dit project.

2. Werkwijze

2.1 Werkgroep

Voor dit project heeft de provincie Gelderland een projectleider aangesteld en een werkgroep geformeerd met daarin vertegenwoordigers van:

- Provincie
- Staatsbosbeheer
- Geldersch Landschap & Kasteelen
- gemeente Rheden
- gemeente Apeldoorn
- gemeente Renkum

De werkgroep fungeerde als eerste aanspreekpunt en sparring partner voor de projectleider bij inhoudelijke vraagstukken en was de verbinding naar expertise vanuit de eigen organisaties. De werkgroepleden droegen actief bij aan de uitvoering van de projectstappen (zie paragraaf 2.2).

2.2 Projectstappen

Voor dit project zijn de volgende projectstappen uitgevoerd:

- Stap 1: Inventarisatie hondenlosloopsituatie in en rond de Veluwe:
 - Welke hondenlosloopterreinen zijn er, zowel binnen het Natura 2000-gebied als in de naaste omgeving daarvan?
 - Hoe verhouden deze hondenlosloopterreinen zich tot de recreatiezonering, natuurwaarden, ontvangstlocaties, parkeerterreinen en vraagkant.
 - Welk beleid hanteren terreineigenaren m.b.t. loslopende honden?
 - Wat is de juridische kant van hondenlosloop in het Natura 2000-gebied?
- Stap 2: Inventarisatie ideeën en wensen met betrekking tot een gezamenlijk visie voor de toekomst van hondenlosloopfaciliteiten en -beleid op de Veluwe als geheel. Zitten de partijen inhoudelijk voldoende op één lijn om een gezamenlijke visie op de toekomst van hondenlosloop op de Veluwe op te stellen? Wat moet de gezamenlijke visie regelen, wat moet de doorwerking zijn, welke partijen dienen zich er aan te committeren, et cetera.
 - In beeld brengen van wensen en eisen die betrokken partijen hebben;
 - Inzichtelijk maken van mogelijke oplossingsrichtingen en onderling bespreken in de werkgroep;
 - Inzichtelijk maken overeenkomsten/verschillen in wensen en eisen en onderling bespreken hiervan in de werkgroep;
 - Bouwstenen voor een gezamenlijke visie (wat moet het regelen, wat is de doorwerking, welke partijen dienen zich eraan te committeren).
- Stap 3: Vaststellen ambtelijk draagvlak en haalbaarheid voor een gezamenlijke visie
 - Trekken van conclusies over de haalbaarheid van een visie voor hondenlosloop.

2.3 Enquête en analyses

Voor de inventarisatie van zowel hondenlosloopgebieden als ideeën en wensen bij partners is een enquête uitgegaan naar 29 partijen, waaronder alle 19 Veluwe gemeenten (vaak ook terreinbeheerder)² en 10 terreinbeheerders³. Partijen is gevraagd om:

- Een overzichtskaart met hondenlosloopgebieden in en rond de Veluwe te controleren, zo nodig te passen en aan te vullen met gevraagde informatie over de beheerder, vanaf wanneer de situatie bestaat en de gehanteerde toegangsregels:

² Apeldoorn, Arnhem, Barneveld, Brummen, Ede, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nijkerk, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen

³ Geldersch Landschap & Kasteelen, Kroondomein, Landgoederen Welna en Tongeren, Leisure Lands, Natuurmonumenten, NP Hoge Veluwe, Rijksvastgoedbedrijf, Staatsbosbeheer, Twickel, Vitens

- 1) specifiek aangewezen als hondenlosloopgebied;
 - 2) een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd (omsloten);
 - 3) waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen;
 - 4) waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl;
 - 5) waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangelijnd of niet welkom zijn.
- Een aantal vragen te beantwoorden:
 - Zijn er op dit moment issues rondom hondenlosloop die spelen of die u in de toekomst verwacht? Of heeft uw organisatie juist wensen op het gebied van hondenlosloopgebieden?
 - Hoe kijkt u vanuit uw organisatie aan tegen een mogelijke Veluwebrede visie op de toekomstige ontwikkeling en aanwezigheid van hondenlosloopterreinen in het Natura 2000-gebied? Wat zou daar in moeten landen: denk aan resultaat, doorwerking, status, middelen et cetera.

De input over de huidige hondenlosloopgebieden is vervolgens vastgelegd in het geografisch informatiesysteem (GIS) van de provincie. GIS-experts van de provincie hebben daarin ondersteund, waardoor een aantal analyses konden worden uitgevoerd (zie paragraaf 2):

- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van het aantal inwoners
- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van de ontvangstlocaties
- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van de zones uit het recreatiezoneringsplan
- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van de te beschermen habitattypen
- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van (potentieel) leefgebied van de te beschermen broedvogels
- Hondenlosloopgebieden ten opzichte van dassenburchten

2.4 Respons

Het overgrote merendeel van deze partijen heeft op enige manier input geleverd: 23 partijen (79%) hebben de GIS gegevens met hondenlosloopgebied aangevuld en 26 partijen (89%) hebben inhoudelijke input aangedragen. De GIS gegevens zijn zoveel mogelijk aangevuld vanuit online bronnen voor het grondgebied van de partijen die niet hebben gereageerd. De inventarisatie is daarmee niet volledig, maar geeft – gezien de hoge response - een goede indruk van de huidige situatie van hondenlosloop op de Veluwe én de ideeën en wensen bij gemeenten en terreinbeheerders over een mogelijke visie op hondenlosloop.

2.5 Vervolg

De voorliggende notitie is bedoeld als input voor bestuurlijke overleg om de resultaten te bespreken en - indien mogelijk - consensus te krijgen over het vervolg. Als klankbordgroep zal gebruik worden gemaakt van bestaande gremia, zoals het GOV en Veluwe-op-1. Dit moet leiden tot een go/no-go moment voor fase 2 waarin de visie daadwerkelijk wordt opgesteld en geïmplementeerd.

3. Analyse losloopgebieden

3.1 Overzicht hondenlosloopgebieden

De enquête (zie paragrafen 2.3 en 2.4) heeft geresulteerd in een overzicht van 123 hondenlosloopgebieden in en rond Natura 2000-gebied Veluwe (zie bijlage 1). Deze kaart geeft alleen de grotere losloopgebieden weer in en rond de Veluwe en daarnaast specifieke kleine hondenlosloopgebieden in het Natura 2000-gebied. Naast deze gebieden hebben verschillende gemeenten één of meerdere kleine losloopveldjes / stroken in de bebouwde kom aangewezen als hondenlosloopgebied, maar deze ontbreken op de kaart. Op basis van dit overzicht zijn de volgende conclusies te trekken:

- Van deze 123 hondenlosloopgebieden in en rond de Veluwe liggen **98** gebieden (deels) in het **Natura 2000-gebied Veluwe**.
- Het **totale oppervlakte** van deze 123 hondenlosloopgebieden is **4.510** ha. Het oppervlakte van de hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe is **3.460** ha, oftewel **3,9%** van het oppervlakte van het Natura 2000-gebied.
- Rond Natura 2000-gebied Veluwe lijkt het aanbod van hondenlosloopgebied beperkt te zijn. Verreweg de meeste hondenlosloopgebieden liggen in Natura 2000-gebied Veluwe en vangen daarmee waarschijnlijk het grootste deel van de regionale vraag naar hondenlosloop op.
- Qua **toegangsregels** zijn alle gebieden door de gemeente dan wel terreinbeheerder aangewezen als hondenlosloopgebied, maar worden er verschillende toegangsregels gehanteerd (zie tabel 1). Het merendeel van de hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe heeft als toegangsregel '**lopen op wegen en paden onder appel**' (64% van het aantal, 70% van het oppervlakte). Daarna volgen respectievelijk:
 - 'waar honden los mogen lopen onder appel, maar in het broedseizoen aangelijnd of niet welkom zijn' (21% van het aantal, 22% van het oppervlakte)
 - 'waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen' (6% van het aantal, maar 4% van het oppervlakte)
 - 'een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd (omsloten)' (6% van het aantal, maar 3% van het oppervlakte)
 - 'specifiek aangewezen als hondenlosloopgebied' (2% van het aantal, 1% van het oppervlakte).
- Het huidige aanbod van hondenlosloopgebieden is vooral **verspreid** over de **randen** van Natura 2000-gebied Veluwe en gelegen **nabij grote woonkernen** (o.a. Apeldoorn en Ede).

3.2 Aanbieders van hondenlosloopgebieden

- Van de **terreinbeheerders** hebben Staatsbosbeheer (1118 ha), Ermelo (597 ha), Geldersch Landschap & Kasteelen (450 ha), Renkum (308 ha) en Nunspeet (308 ha) **het grootste oppervlak hondenlosloopgebied** in Natura-2000 gebied Veluwe (zie tabel 2).
- De top 5 aan **gemeenten** met het **meeste oppervlak** aan hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe is respectievelijk Ermelo (635 ha), Nunspeet (510 ha), Renkum (419 ha), Heerde (411 ha) en Ede (367 ha zie tabel 3).
- De top 5 aan **gemeenten** met het **minste oppervlak** aan hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe is respectievelijk Brummen, Hatterm en Nijkerk (allemaal 0 ha), Oldebroek (9 ha) en Elburg (21 ha, zie tabel 3).

Tabel 1: overzicht van de toegangsregels/ soort losloopgebied in en buiten Natura 2000-gebied Veluwe

Categorie	Aantal	Aantal in N2000	Opp. in N2000 (ha)	Aantal buiten N2000	Opp. buiten N2000 (ha)
1) specifiek aangewezen als hondenlosloopgebied	2	2	40	0	0
2) een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd (omsloten)	8	6	96	2	7
3) waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	9	6	131	3	13
4) waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	78	63	2423	14	221
5) waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	26	21	770	5	809

Op de vraag sinds wanneer de hondenlosloopsituatie bestaat werd helaas weinig respons ontvangen. Sommige respondenten geven aan dat het merendeel van de hondenlosloopgebieden al decennia lijken te bestaan. Daarmee waren ze bestaand gebruik voordat de Veluwe in 2000 is aangewezen als Natura 2000-gebied. Van een aantal van deze gebieden zijn in de tussentijd echter de toegangsregels aangepast, het beschikbare oppervlakte verkleint, dan wel met fysieke ingrepen omrasterd.

Tabel 2: aantal hondenlosloopgebieden per beheerder in en buiten Natura 2000-gebied Veluwe⁴

Gemeente/Terreinbeheerder	Aantal	Aantal in N2000	Opp. in N2000 (ha)	Aantal buiten N2000	Opp. buiten N2000 (ha)
Apeldoorn	4	2	100	2	59
Arnhem	0	0	0	0	0
Barneveld	0	0	0	0	0
Brummen	2	0	0	2	14
Ede	8	5	120	3	13
Elburg	0	0	0	0	0
Epe	1	1	29	0	0
Ermelo	6	6	597	0	0
Geldersch Landschap & Kasteelen	18	13	450	5	121
Harderwijk	7	2	136	5	7
Hatterij	0	0	0	0	0
Heerde	1	1	46	0	0
Kroondomein	3	3	36	0	0
Landgoederen Welna en Tongeren	0	0	0	0	0
LeisureLands	6	2	82	4	795
Lunterse Buurtbosch	1	1	11	0	0
Natuurmonumenten	8	7	58	1	27
Nijkerk	0	0	0	0	0
NP Hoge Veluwe	0	0	0	0	0
Nunspeet	16	16	230	0	0
Oldebroek	0	0	0	0	0
Putten	3	0	0	3	14
Renkum	16	16	308	0	0
Rheden, waarvan 1 op grond van Roozendaal	2	2	86	0	0
Rijksvastgoedbedrijf	1	1	39	0	0
Staatsbosbeheer	17	17	1118	0	0
Twickel	3	3	16	0	0
Vitens	0	0	0	0	0
Wageningen	0	0	0	0	0
Zevenaar	0	0	0	0	0
Totaal	123	98	3460	25	1050

⁴ Uitgezonderd kleine losloopveldjes / stroken in de bebouwde kom.

Tabel 3: aantal hondenlosloopgebieden binnen gemeentegrenzen in en rond Natura 2000-gebied Veluwe⁴

Gemeente/Terreinbeheerder	Aantal	Totaal opp. (ha)	Aantal in N2000	Opp. in N2000 (ha)	Aantal buiten N2000	Opp. buiten N2000 (ha)
Apeldoorn	8	226	5	161	3	65
Arnhem	3	201	3	201	0	0
Barneveld	6	303	3	156	3	147
Brummen	3	43	0	0	3	43
Ede	13	380	10	367	3	13
Elburg	1	21	1	21	0	0
Epe	4	128	3	58	1	71
Ermelo	8	714	7	635	1	78
Harderwijk	7	143	2	136	5	6,9
Hatterum	0	0	0	0	0	0
Heerde	5	425	4	411	1	14
Nijkerk	0	0	0	0	0	0
Nunspeet	20	510	20	510	0	0
Oldebroek	1	9	1	9	0	0
Putten	8	231	5	217	3	14,3
Renkum	22	419	22	419	0	0
Rheden	11	78	10	51	1	27
Rozendaal (Rheden is terreinbeheerder)	1	85	1	85	0	0
Wageningen	1	25	1	25	0	0
Zevenaar	1	571	0	0	1	571
Totaal	123	4510	98	3460	25	1050

3.3 Aanbod versus vraag

In de onderzochte gemeenten (zie paragraaf 2.3) woonden begin 2024 in totaal 430.565 huishoudens.⁵ Uit onderzoek blijkt dat in 2023 18,2% van de huishoudens in Nederland één of meer honden had met een gemiddeld bezit van 1,2 per huishouden⁶. Het aantal hondenbezitters groeit al jaren, maar heeft vooral na corona een impuls gekregen. Dat impliceert dat er in de onderzochte gemeenten in 2024 **94.035 honden** wonen. Dat betekent dat de inwoners van deze gemeenten qua hondenlosloopgebieden in en rond de Veluwe 375 m² (0,04 ha) per hond ter beschikking hebben en van de hondenlosloopgebieden in alleen Natura 2000-gebied Veluwe 343 m² (0,03 ha) per hond (zie ook paragraaf 3.1).

De hondenlosloopgebieden in het Natura 2000-gebied lijken vooral aan de randen van het gebied te liggen, relatief dichtbij (grotere) woonkernen (zie bijlage 2). In het centrale gedeelte van de Veluwe is relatief weinig aanbod. Desondanks fluctueert het aanbod van beschikbare ha van hondenlosloopgebied per inwoner (zie tabel 4). Voor het gemak van de analyse wordt hierbij voorbij gegaan aan het grensoverstijgende karakter van recreatie.

Daarbij valt op dat:

- in een aantal gemeenten **relatief veel aanbod aan hondenlosloopgebieden per inwoner** is: Rozendaal, Ermelo, Heerde, Nunspeet en Renkum.
- in een aantal **gemeenten geen of relatief weinig aanbod aan hondenlosloopgebieden per inwoner** is: Nijkerk, Hatterum, Oldebroek, Wageningen en Elburg
- De **5 gemeenten met het hoogste aantal inwoners** (Apeldoorn, Arnhem, Ede, Barneveld en Harderwijk) hebben een **oppervlakte** van hondenlosloopgebieden variërend van **12 tot 36,3 m²** per inwoner.

⁵ Bron: CBS, Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari 2024

⁶ Bron: Jaarlijkse huisdierenonderzoek van NVG en Dibevo, 2023

Uit eerder onderzoek blijkt dat een hondenlosloopgebied van minimaal 0,5 hectare beter werkt dan meerdere kleinere losloopgebieden⁷. Een zevental hondenlosloopgebieden (allen buiten Natura 2000) zijn momenteel kleiner dan 1 hectare, maar het merendeel is (veel) groter dan 0,5 hectare. Het aantal en de oppervlaktes impliceert relatief aantrekkelijk aanbod.

Daarnaast is een visuele vergelijking gedaan in GIS tussen de hondenlosloopgebieden en de aanwezigheid/nabijheid van parkeerterreinen (zie bijlage 3). Dit geeft inzicht in de vraag of hondenlosloopgebieden goed ontsloten zijn. Dit blijkt het geval: vrijwel alle hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe hebben één of meerdere parkeerterreinen in de buurt. Een enkel terrein niet of ligt direct tegen bebouwing aan en dus op loopafstand.

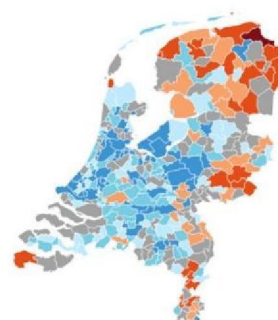
Een zelfde visuele vergelijking tussen de hondenlosloopgebieden en de Veluwse ontvangstlocaties (zie bijlage 3) laat zien dat:

- 7 van de 11 Veluwe-poorten relatief dicht in de buurt van een hondenlosloopgebied liggen;
- 6 van de 28 TOP-locaties relatief dicht in de buurt van een hondenlosloopgebied liggen.
- Het merendeel van de hondenlosloopgebieden niet in de buurt van een Veluwe-poort of TOP-locatie liggen.

Tabel 4: oppervlakte hondenlosloopgebied in verhouding tot het aantal inwoners

Gemeente	Aantal inwoners ⁸	Totaal opp. (m ²) hondenlosloop	Oppervlakte (m ²) hondenlosloop per inwoner
Apeldoorn	168 211	2260000	13,4
Arnhem	167 632	2010000	12,0
Barneveld	62 592	2270000	36,3
Brummen	21 286	430000	20,2
Ede	123 532	3800000	30,8
Elburg	23 906	210000	8,8
Epe	33 168	580000	17,5
Ermelo	27 856	7130000	256,0
Harderwijk	49 387	1430000	29,0
Hatterij	12 624	0	0
Heerde	19 226	4250000	221,1
Nijkerk	45 361	0	0
Nunspeet	29 072	5097000	175,3
Oldebroek	24 281	90000	3,7
Putten	24 978	2310000	92,5
Renkum	31 419	4190000	133,4
Rheden	43 661	450000	10,3
Rozendaal	1 831	850000	464,2
Wageningen	42 579	250000	5,9

De Veluwe is ook een belangrijke binnen- en buitenlandse vakantiebestemming. In 2022 was de Veluwe de populairste binnenlandse vakantiebestemming⁹. In totaal verbleven er in 2022 2,2 miljoen mensen uit binnen- en buitenland minstens 1 nacht op de Veluwe. Samen verbleven zij 7,4 miljoen nachten.¹⁰ Een onbekend percentage van deze bezoekers komt met 1 of meer honden. Daarmee is het beschikbare ha aan hondenlosloopgebied voor inwoners en bezoekers samen veel minder.

Figuur 1: Bevolkingsgroei tussen 2021 en 2035 (CBS prognose)

⁷ Bron: Van Herwijnen, I. & Groenman, S. (2020). Witboek hondenlosloopgebieden en welzijn. Koninklijke Hondenbescherming.

⁸ Bron: CBS, Regionale kerncijfers Nederland, 1 januari 2024

⁹ Bron: CBS, Vakanties van Nederlanders in binnen- en buitenland, 2022

¹⁰ Bron: Visite Veluwe, 2023

Het is de verwachting dat het aantal inwoners op de Veluwe verder gaat toenemen (zie figuur 1). Daarnaast wordt ook verwacht dat het aantal toeristen en recreanten op de Veluwe gaat toenemen, o.a. door de stijgende bevolking in andere delen van het land, veranderend recreatiesizoen en beschikbare vrije tijd door een veranderende demografie. Dit zet de bestaande hondenlosloopgebieden onder druk en kan leiden tot:

- Verminderde recreatieve beleving bij bestaande en nieuwe bezoekers in hondenlosloopgebieden, maar ook een toenemend aantal conflicten tussen recreanten onderling en loslopende honden en wild/broedvogels.
- Toenemend aantal honden dat losloopt buiten de hondenlosloopgebieden met daardoor zowel een potentiële toename in het aantal conflicten tussen recreanten als impact op zowel broedvogels als wild.

3.4 Beoordeling ligging hondenlosloopgebieden

In het recreatiezoneringsplan Veluwe is qua hondenlosloopgebied het volgende aangegeven voor de vier zones (zie tabel 5).

Tabel 5: toetsingskader hondenlosloop per recreatiezone

	Zone A: Intensief recreatief gebruik	Zone B: Matig intensief recreatief gebruik	Zone C: Rust gebied met extensief recreatief medegebruik (verstoringgevoelige soorten)	Zone C*: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (zeer verstoring- gevoelige soorten)	Zone D: Rustig gebied geen/beperkt recreatief gebruik tijdens broed- seizoen	Zone D*: Jaarrond af- gesloten gebied
Faciliteiten	zoekgebied voor hondenlosloop	zoekgebied voor hondenlosloop				
Honden	In losloopgebieden honden vrij	Honden in principe aangelijnd	Honden aangelijnd	Honden aangelijnd, soms geen toegang voor honden	Geen toegang in broedseizoen, daarbuiten alleen aangelijnd	Geen toegang voor honden

Door de ligging van de huidige hondenlosloopgebieden te vergelijken met de vastgestelde recreatiezones (zie bijlage 4) valt op dat:

- Het merendeel van de hondenlosloopgebieden – in lijn van de verwachting - in respectievelijk zone A en zone B liggen;
- 18 hondenlosloopgebieden (deels) in zone C liggen en 2 in zone C*. Vanuit het toetsingskader uit de recreatiezoneringsplan is dit aanbod mogelijk niet passend en is verplaatsing of een andere oplossing wenselijk;
- Er liggen geen hondenlosloopgebieden in zone D. Er ligt een klein deel van 1 hondenlosloopgebied in zone D*: het is onduidelijk of dat een intekenfout of de werkelijkheid betreft. Vanuit het toetsingskader uit de recreatiezoneringsplan is dit aanbod mogelijk niet passend en is verplaatsing of een andere oplossing wenselijk.

De recreatiezoneringskaart is een methode om te werken aan een betere balans tussen natuur en recreatie. De vastgestelde zones reflecteren echter niet altijd de ecologische kwetsbaarheid van het gebied (er speelde ook andere beweegredenen dan enkel ecologische). Om daar beter grip op te krijgen zijn de huidige hondenlosloopgebieden vergeleken met een aantal ecologische parameters. De natuur is echter een breed begrip, er is niet altijd data beschikbaar of er zitten kanttekeningen aan het gebruik van de data (zoals bijv. losse waarnemingen van het ree in de Nationale Database Flora & Fauna). Er is daarom gekeken of de hondenlosloopgebieden:

- kwalificerende habitattypen bevatten die als te beschermen zijn aangewezen voor de Veluwe in het N2000 beheerplan (doelstelling op grond van de Habitatrichtlijn). Met name sommige open terreinen zoals heide en vennen zijn extra kwetsbaar voor betreding, verstoring, of kennen een prioritaire opgave (habitattypes H6230* - Heischrale graslanden, H7110B* - Actieve hoogvenen, H91D0* - Hoogveenbossen, H91E0C* - Vochtige alluviale bossen). Voor de analyse van de ligging van hondenlosloopterreinen is gebruik gemaakt van de habitattypenkaart Natura 2000 Veluwe. Zie ook tabel 6 en bijlage 5.
- leefgebied bevatten voor de verstoringsgevoelige broedvogels die als te beschermen zijn aangewezen in het N2000 beheerplan (doelstelling op grond van de Vogelrichtlijn): wespandief, nachtzwaluw, draaihal, zwarte specht, boomleeuwerik en tapuit (zie tabel 7 en bijlage 6). Met name grondgebonden broedvogels zoals nachtzwaluw, boomleeuwerik en tapuit zijn potentieel gevoelig voor verstoring en predatie. Hiervoor is gebruik gemaakt van de kaarten die zijn opgesteld op basis van de methode uit het rapport "Leefgebiedenkaarten van de Natura 2000-gebieden en PAS-gebieden" (SOVON-rapport 2016/21). Deze Natura 2000-leefgebiedenkaarten zijn in opdracht van provincie Gelderland en BIJ12 opgesteld door SOVON. En opgenomen in N2000 Beheerplan Veluwe 2018.
- Dassenburchten: welke actueel bezette dan wel belopen dassenburchten bevinden zich in een hondenloslooptgebied. Loslopende honden kunnen door hun gedrag (bijv. graven) een impact hebben op het voorkomen van dassen. Hiervoor is gebruik gemaakt van bestaande data over dassenburchten.

Bovenstaande analyses maken gebruik van data die niet altijd de meest actuele situatie weergeven. Ook kunnen er situaties voorkomen waarbij er verstoring van andere mogelijke kritische soorten of soortgroepen kan optreden, zoals reptielen. De uitkomsten van de analyses zijn daarom indicatief en kunnen aanleiding zijn voor meer onderzoek.

Tabel 6: percentage habitattypes in hondenloslooptgebieden

Habitatype	Aantal hondenloslooptgebieden met habitatype	Percentage habitatype in hondenloslooptgebieden
Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	1	0,23%
Beuken-eikenbossen met hulst	41	14,75%
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	2	1,39%
Droge heiden	21	35,21%
Heischrale graslanden*	3	5,59%
Oude eikenbossen	4	3,92%
Stuifzandheiden met struikhei	5	4,15%
Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)*	2	1,89%
Vochtige heiden (hogere zandgronden)	4	0,19%
Zandverstuivingen	4	8,36%

Habitattypen met een * hebben een prioritaire opgave.

Tabel 7: overlap leefgebied broedvogels en hondenloslooptgebieden

	Aantal hondenloslooptgebieden met overlap met (mogelijk) bezet geschikt leefgebied	Niet geschikt leefgebied (ha / %)	Mogelijk bezet geschikt leefgebied (ha / %)	Bezet geschikt leefgebied (ha / %)
Boomleeuwerik	84	50 / 1,5	1879 / 58,3	1221 / 37,9
Draaihal	81	254 / 7,9	2885 / 89,5	11 / 0,3
Nachtzwaluw	72	1461 / 45,3	621 / 19,3	1068 / 33,1
Tapuit	37	2371 / 73,5	686 / 21,3	94 / 2,9
Wespandief	84	40 / 1,2	1620 / 50,3	1490 / 46,2
Zwarte specht	84	637 / 19,8	216 / 6,7	2297 / 71,3

Uit deze analyse¹¹ blijkt dat:

- Kwalificerende habitattypen binnen hondenlosloopgebieden zijn vooral beuken-eikenbossen en droge heiden. Er zijn een **vijsftal** hondenlosloopgebieden die overlap vertonen met habitattypes met een **prioritaire opgave**¹². **21 hondenlosloopgebieden** omvatten een relatief groot aandeel aan het habitatype **droge heiden**. Afhankelijk van de geldende regels en naleving daarvan kan dit gebruik een negatieve impact hebben op de kwaliteit en instandhouding van deze oppervlaktes.
- Van alle hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe bevat 37,9% geschikt leefgebied voor boomleeuwerik en 33,1% voor nachtzwaluw. Een aanzienlijk deel van deze gebieden is in het broedseizoen nog opengesteld voor loslopende honden.
- Van de hondenlosloopgebieden bevat 58,3% bezet geschikt leefgebied voor de boomleeuwerik, 19,3% voor nachtzwaluw en 21,3% voor tapuit. Ook een aanzienlijk deel van deze gebieden is in het broedseizoen nog opengesteld voor loslopende honden.
- Het merendeel van de hondenlosloopgebieden lijkt geen dassenburchten te bevatten. Er zijn – op basis van de beschikbare data - slechts zes hondenlosloopgebieden waar in totaal negen dassenburchten liggen. Daarvan zijn er nog vijf regulier bewoond door dassen, de overige betreft historisch gebruik. Afhankelijk van de geldende regels en naleving daarvan kan dit gebruik een negatieve impact hebben op het leefgebied dan wel voortplantingssucces van de das.
- Er is ook aanzienlijk percentage van leefgebied in hondenlosloopgebieden van de zwarte specht en wespandief. Aangenomen wordt dat hondenlosloop beperkt effect heeft op hun aanwezigheid en broedsucces.

¹¹ Deze uitkomsten zijn indicatief. Voorzichtigheid is geboden bij het interpreteren van deze gegevens. Natuur is immers een open systeem en het wel of niet voorkomen van soorten is de uitkomst van veel verschillende variabelen, niet alleen recreatie.

¹² Dit zijn habitattypen en -soorten die gevaar lopen te verdwijnen en waarvoor in een bepaald Natura 2000-gebied een bijzondere verantwoordelijkheid wordt gedragen voor de instandhouding daarvan.

4. Analyse huidige issues, wensen en kansen

4.1 Huidige issues en wensen

Uit de inventarisatie (zie paragrafen 2.3 en 2.4) blijkt dat veel ambtelijke vertegenwoordigers van gemeenten en terreinbeheerders de urgentie voor dit onderzoek onderstrepen. De belangrijkste gedeelde zorgen zijn als volgt samen te vatten:

- Bebording wordt door een deel van de hondenbezitters genegeerd met als gevolg dat honden loslopen in gebieden waar dat niet mag. Dat leidt zowel tot onderlinge conflicten tussen recreanten als verstoring van de natuur. Respondenten pleiten zowel voor meer hondenlosloop aanbod buiten Natura 2000-gebied (zie volgende punt) als voor meer voorlichting en handhaving.
- Het mogelijke waterbed effect in dit dossier: opheffing van een hondenlosloopgebied op één plek zorgt - in combinatie met de toenemende recreatie - voor toenemende druk op andere gebieden. Veel respondenten pleiten voor nieuwe hondenlosloopgebieden dicht bij (nieuwe) woonwijken, maar wel buiten Natura 2000-gebied en met voldoende voorzieningen (hondenpoepzakjes, spartelvijver, omrasterd). Sommige gemeenten noemden deze denkrichting al als eigen beleidslijn, ook om het aantal verkeersbewegingen te minimaliseren. Daarnaast wordt de wens geuit dat bij het opheffen van een bestaand hondenlosloopgebied een volwaardig alternatief moet worden geboden als voorwaarde van succes.
- Daarnaast worden ook hondenuitlaatservices genoemd als uitdaging waar het gaat om eenduidige regels, naleving en handhaving.
- Enkele terreinbeheerders noemen specifiek dat sommige gemeenten hun inwoners (hondenbezitters) doorverwijzen naar natuurorganisaties, maar zelf geen voorzieningen (kunnen) aanbieden. Zij vinden dat hierin voorbij wordt gegaan aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid, want hondenlosloop is een maatschappelijke vraag. Co-creatie en co-financiering is daarin een duidelijke wens: hondenlosloop hoeft niet volledig te verdwijnen uit Natura 2000-gebied, maar moet wel goed ingericht worden met voldoende toezicht.
- Vitens geeft daarnaast aan dat er mogelijke risico's zijn van zowel parkeerterreinen als honden (al dan niet loslopend) in drinkwater- en grondwaterbeschermingsgebieden voor verontreiniging van het grondwater. Er worden door hen gesprekken met gemeenten gevoerd over mogelijke maatregelen.
- Veel respondenten benoemen tot slot dat dit onderwerp erg gevoelig ligt. Het doorvoeren van veranderingen in bestaande hondenlosloopgebieden heeft daarom een wisselend succes gehad. Dit pleit volgens veel respondenten tot een Veluwe brede aanpak, gezien dit grensoverstijgende thema.

4.2 Ambtelijk draagvlak voor een Veluwebrede visie op hondenlosloop

Uit de inventarisatie (zie paragrafen 2.3 en 2.4) blijkt dat verreweg de meeste ambtelijke vertegenwoordigers van gemeenten en terreinbeheerders zeer positief tegenover een gezamenlijke visie staan: "Met toenemende recreatiedruk valt ook een grotere impact van loslopende honden te verwachten. Regulerend optreden Veluwebreed is in dit opzicht logisch en gewenst." Voor de visie wordt bestuurlijk commitment nodig geacht, daarnaast worden meermaals de volgende ingrediënten benoemd:

- een Veluwebrede visie moet ook inrichting van hondenlosloopgebieden buiten Natura 2000-gebied mogelijk maken, enerzijds om tegemoet te komen aan de stijgende vraag naar hondenlosloop en anderzijds om natuur elders beter te kunnen beschermen;
- goede ruimtelijke spreiding in het aanbod van hondenlosloopgebieden is een belangrijk neven doel. Daarmee zorgen partijen niet alleen voor een toekomstig aantrekkelijk recreatief aanbod voor hondenbezitters en worden conflicten met andere recreanten verminderd, maar de effectiviteit van zoneringsmaatregelen in Natura 2000 valt of staat bij een passende Veluwebrede aanpak en uitrol;

- concrete maatregelen, fasering en co-financiering die het gehele uitvoeringspalet aan maatregelen omvat: van zowel ontwerpfase, participatieproces, aanleg van fysieke maatregelen tot communicatie, gedragscampagnes en handhaving.

Een enkele respondent vond een gedeelde visie op hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied te ver gaan, maar vond wel dat honden in de natuur aan de lijn moeten en dat terreineigenaren daarop kleinschalige uitzonderingen kunnen maken.

Er zijn vooral overeenkomsten tussen de genoemde oplossingsrichtingen van de respondenten. De grootste verschillen gaan over:

- het bespreekbaar maken van de gezamenlijke verantwoordelijkheid: welke rol hebben terreinbeheerders, provincie en met name gemeenten in de uitrol van een visie?
- biedt een provinciale visie alleen mogelijke oplossingsrichtingen voor bescherming van de natuur en doorontwikkeling van het hondenlosloop aanbod, of schrijft het directief ook maatregelen voor vanuit haar bevoegd gezag voor Natura 2000-gebied Veluwe.
- wat is de status van de visie: is het een verdere uitwerking van het Natura 2000-beheerplan voor de Veluwe, als vervolg op het zoneringsplan of worden elementen opgenomen in de Omgevingsverordening?

4.3 Juridische aspecten hondenlosloop

Er zitten een aantal juridische aspecten aan (het wijzigen van) hondenlosloopgebieden. Een eerdere analyse door juristen van de provincie Gelderland gaf het volgende inzicht: Voor uitvoering van maatregelen uit het recreatiezoneringsplan die niet als instandhoudingsmaatregel te kwalificeren zijn, is een voortoets dan wel passende beoordeling nodig. Dit betreft maatregelen als het verplaatsen/aanpassen van parkeerplekken, aanleg hondenspartelvijver, plaatsen picknickbankjes, het (ver-)plaatsen van uitkijktorens of hondenlosloopvoorzieningen. Het zijn maatregelen die wel voor goede geleiding van recreanten en voor behoud van beleavingskwaliteit (één van de uitgangspunten van het recreatiezoneringsplan) kunnen zorgen, maar ze zijn niet strikt noodzakelijk voor natuurbehoud. Voor natuurbehoud zou het volstaan om bijv. een hondenlosloopterrein weg te halen, terugplaatsen op een andere plek is niet nodig voor behalen van instandhoudingsdoelen. Projecten zijn alleen uitvoerbaar als ze netto niet tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen leiden. Dat kan indien de effecten als niet-significant beoordeeld worden (in een voortoets) of als ze dat met inbegrip van mitigerende maatregelen en in cumulatie met andere plannen/projecten (in één passende beoordeling) niet blijken te zijn.

Een aantal respondenten geeft aan dat door het terreingrens-overstijgende karakter van dit dossier een Veluwe brede aanpak noodzakelijk is. Neem als theoretisch voorbeeld het opheffen van alle hondenlosloopgebieden in heideterreinen in Natura 2000-gebied Veluwe, zonder dat daar alternatieven voor in de plaats komen. De vraag naar hondenlosloop wordt niet minder, in tegendeel. Theoretisch is de verwachting dat als gevolg van deze maatregel het aantal honden dat elders in het Natura-2000 gebied losloopt exponentieel toeneemt (waterbed effect). Daarmee neemt de verstoring op de natuur toe. Dat roept de vraag op of voor dit soort eenzijdige maatregelen in een voortoets / passende beoordeling wel kan worden geconcludeerd dat de ingreep niet tot negatieve effecten leidt.

5. Conclusies en bouwstenen voor een gezamenlijke visie

5.1 Conclusies

Uit de voorgaande analyses (zie hoofdstuk 3) blijkt dat:

- Er zijn 123 hondenlosloopgebieden op en rond Natura 2000-gebied Veluwe met verschillende regels, waarvan sommige gebieden pal naast elkaar liggen. Het is de vraag of dit duidelijk is voor recreanten. Afstemming dan wel goede communicatie, handhaving en toezicht zijn daarin essentieel.
- Er een aantal hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe liggen zonder duidelijke regels. Daar kleven risico's aan voor zowel natuurwaarden als andere vormen van recreatie. Het is aan te bevelen dat de beheerders dit corrigeren door duidelijke regels te stellen, deze te communiceren en te handhaven.
- Er 18 hondenlosloopgebieden (deels) in zone C, 2 in zone C* van de recreatiezonering en 1 deels in zone D* liggen. Dit is vanuit het toetsingskader van de recreatiezonering mogelijk geen passend aanbod in deze zone. Verplaatsing van deze hondenlosloopgebieden of een andere oplossing is wenselijk.
- Het merendeel van de hondenlosloopgebieden in de buurt van een parkeerterrein ligt, maar dat een groot deel niet gekoppeld is aan een Veluwe-poort of TOP-locatie. Verplaatsing is wellicht een kans om de zonering te versterken.
- Er veel hondenlosloopgebieden in Natura 2000-gebied Veluwe liggen waarin de huidige regels risico's met zich kunnen meenemen voor de aanwezige natuurwaarden. Sommige liggen bijvoorbeeld (deels) op een ongunstige plek qua habitattypen. Voor hondenlosloopgebieden in bezet/geschikt leefgebied van grondgebonden broedvogels (zoals de tapuit, nachtzwaluw en boomleeuwerik) is het aan te bevelen dat er minimaal een aanlijnplicht in het broedseizoen geldt.
- Er een aantal gemeenten in en om de Veluwe liggen met helemaal geen / of zeer beperkt aanbod aan hondenlosloopgebieden, terwijl die vraag zeker aanwezig is vanuit hun inwoners en bezoekers. Afhankelijk van de beschikbare ruimte en aanbod bij buurgemeenten is het aan te bevelen voor deze gemeenten om te onderzoeken of er aanbod op een passende locatie gerealiseerd kan worden.
- De vraag naar hondenlosloop gaat stijgen (zowel door groeiende bevolking als een stijging in het aantal recreanten en toeristen). Als het aanbod van hondenlosloopgebieden niet meegroeit met de vraag, wordt deze eenzijdig afgewenteld op bestaande hondenlosloopgebieden. De bestaande recreatieve beleving neemt hierdoor af, terwijl het aantal conflicten met natuurwaarden en andere recreatievormen potentieel toeneemt. Concreet vraagt dit om zowel het kwalitatief optimaliseren van bestaand aanbod (bijvoorbeeld door ontvlechten van functies) en meer aanbod op passende locaties.

Bovenstaande conclusies laten zien dat er voldoende elementen zijn om een gezamenlijke visie op hondenlosloopbeleid en -faciliteiten op de Veluwe op te stellen.

5.2 Vaststellen draagvlak en haalbaarheid

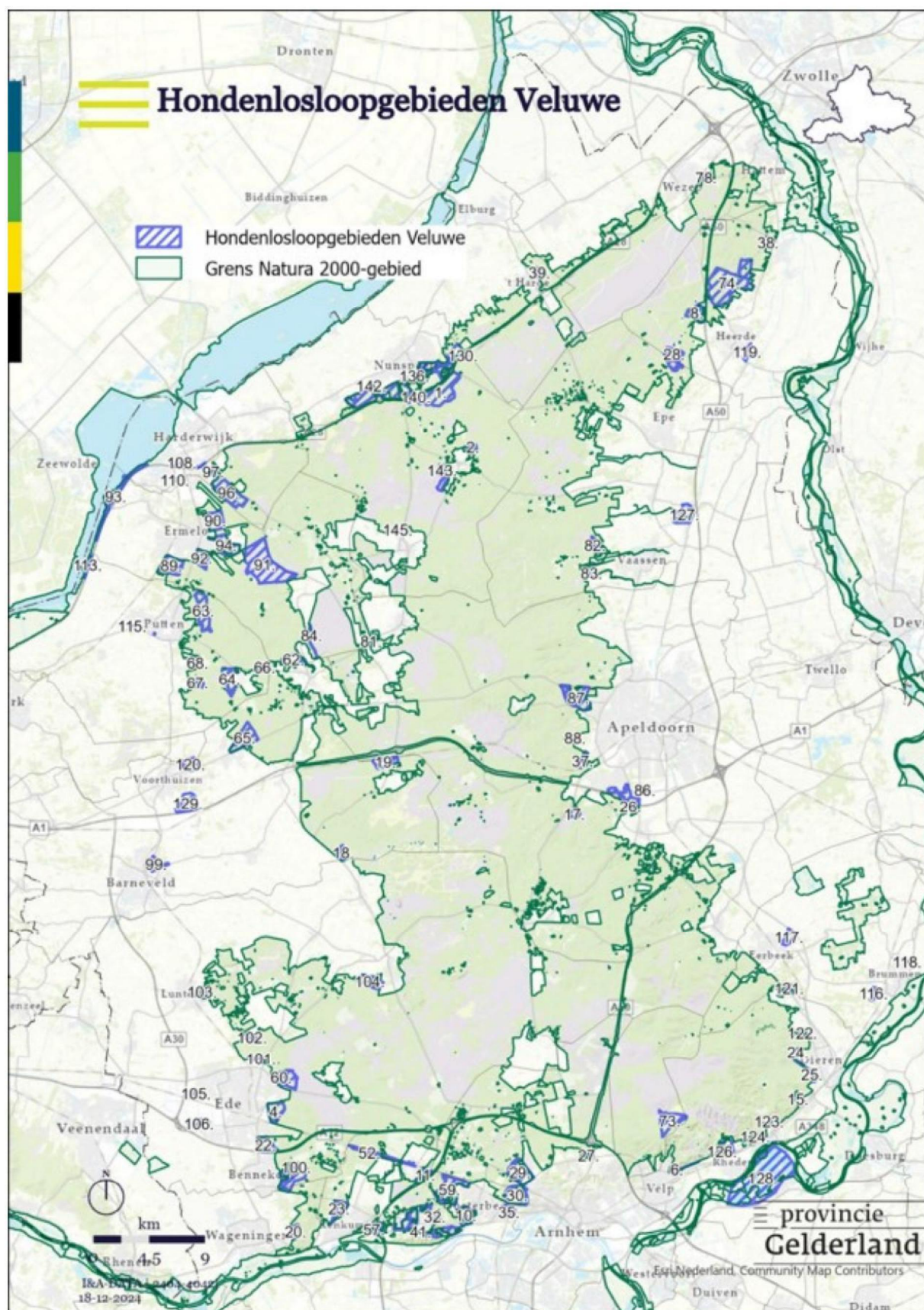
Enkel op basis van de enquête onder ambtelijke vertegenwoordiging van gemeenten en terreinbeheerders (zie paragraaf 4.2) lijkt gezamenlijk optrekken voor een visie op hondenlosloop **in en om** Natura 2000-gebied Veluwe haalbaar. Er staat bewust 'in en om de Veluwe'. Daarmee is dit dossier breder dan enkel het Natura 2000-gebied en raakt het ook aan leefbaarheid en toerisme en recreatie.

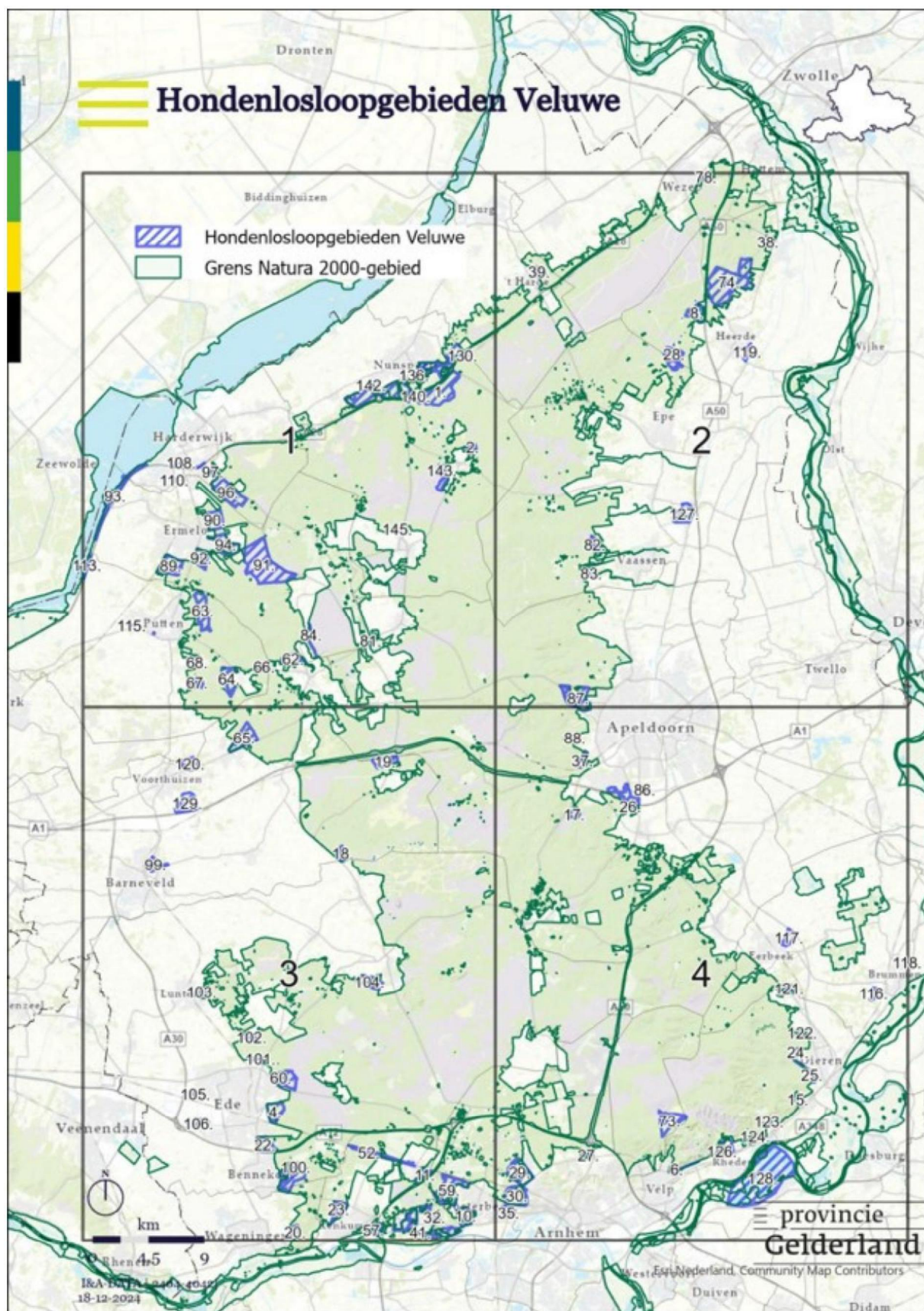
5.3 Bouwstenen visie

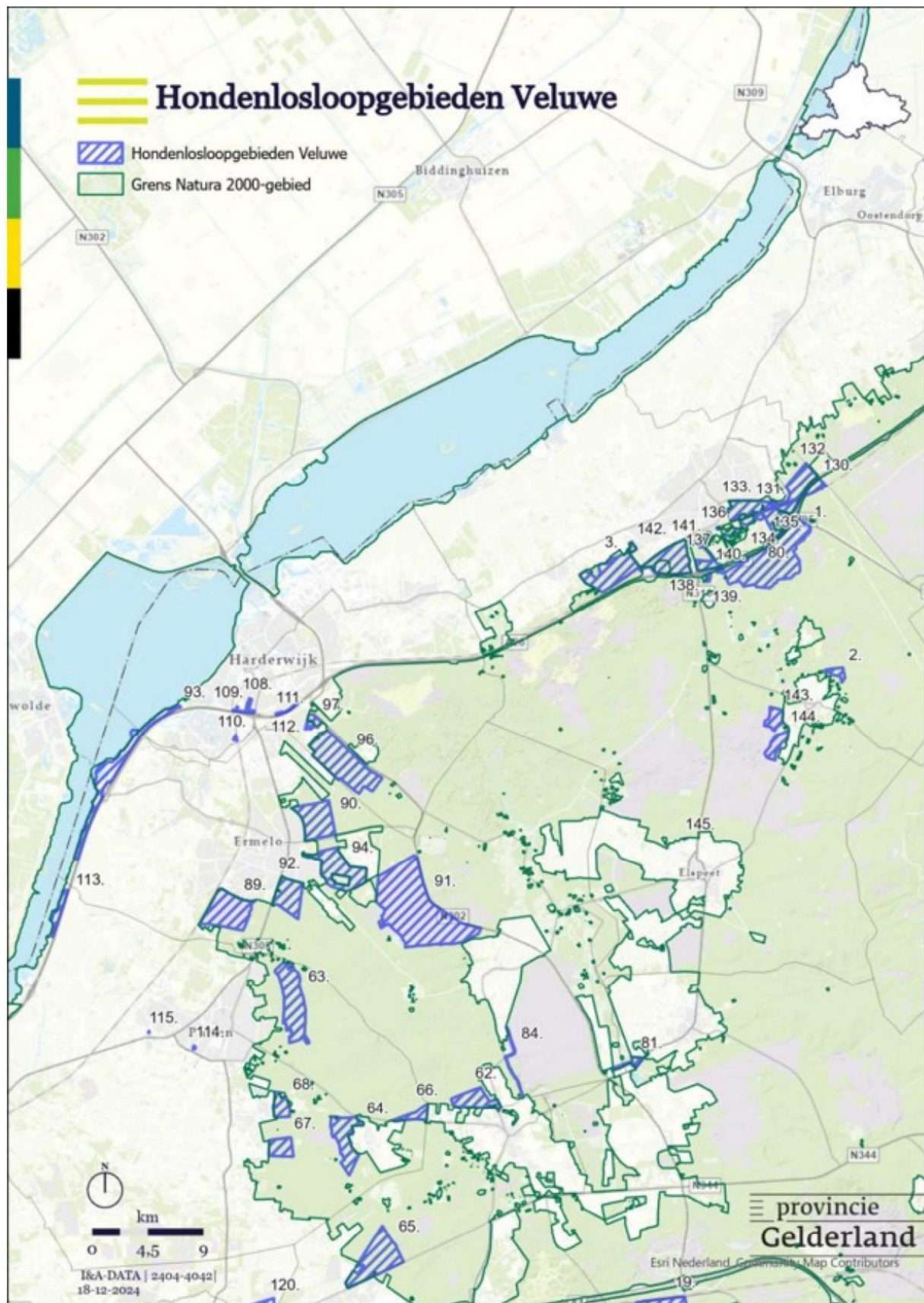
Op basis van de enquête en discussies met de werkgroep worden de volgende bouwstenen voor een visie op hondenlosloop in en rond Natura 2000-gebied Veluwe geadviseerd:

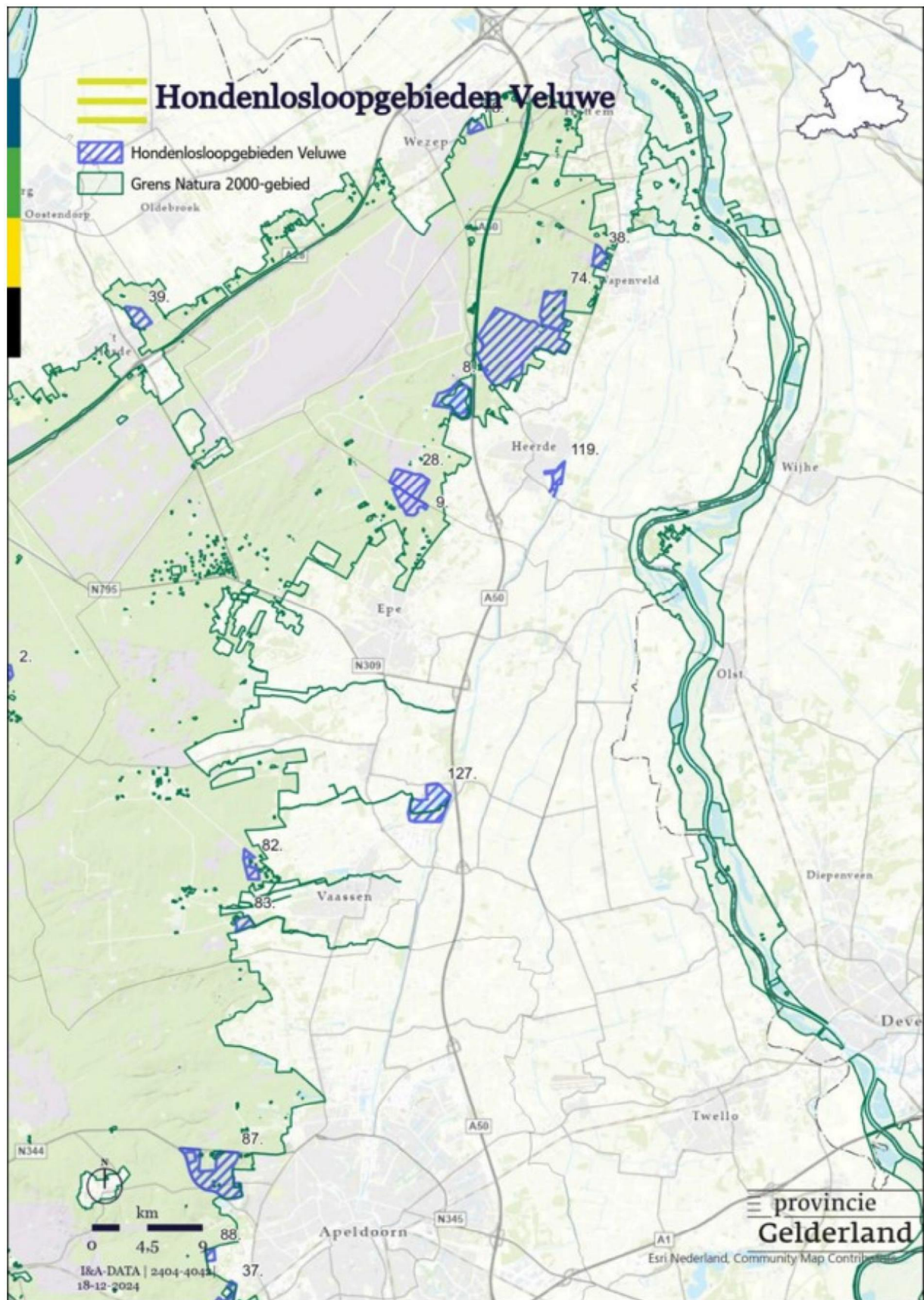
- **Inhoudelijke ambitie:** geschetst ideaalbeeld voor een optimaal aanbod in en om de Veluwe in balans met natuurwaarden. Daarin wordt nadrukkelijk het terreingrens-overstijgende karakter van hondenlosloop beschreven en wat dit betekent voor een goede spreiding van aanbod en type terreinen van hondenlosloop, op en langs de Veluwe-randen;
- **Status visie en rollen:** een beschrijving van de status van de visie en rollen van terreinbeheerders, provincie en gemeenten in de uitrol daarvan. Er kan zowel vanuit het Natura 2000-beheerplan als door partijen afzonderlijk eigen beleid en regels worden gemaakt. Maatwerk is wellicht mogelijk indien daarmee een beoogde maatregel succesvol kan worden uitgevoerd. Tegelijkertijd is vanuit het perspectief van zowel de recreant maar ook succesvol kunnen toezicht houden en handhaven wenselijk dat er een duidelijke Veluwe-brede lijn is;
- **Toolbox** voor inrichting optimale hondenlosloop, incl. gewenste locatie én uniforme toegangsregels op basis van de kwetsbaarheid van het gebied (recreatiezone, habitattypen, leefgebied vogels) en nabijheid van de bebouwde kom. Aan de hand van twee verschillende praktijkvoorbeelden krijgen gemeenten en terreinbeheerders een handreiking voor de inrichting en beheersbaarheid van goed functionerend hondenlosloop;
- **Projectportfolio** met daarin een lijst van zowel generieke maatregelen zoals campagne, voorlichting en handhaving als specifieke aanpassingsmaatregelen in en rond kwetsbare gebieden en/of gebieden met relatief weinig aanbod. De voorgestelde aanpassingen komen o.a. voort uit de uitkomsten in dit rapport;
- **Middelen** (budget) voor zowel het uitvoeren van het projectportfolio als ter ondersteuning van mogelijke zelfstandige initiatieven door derden voor het aanpassen dan wel inrichten van hondenlosloopterreinen. Bestaande regelingen kunnen hierop worden uitgebreid dan wel aangepast. Middelen en bijbehorende voorwaarden gelden voor zowel inrichtingsmaatregelen, beheer, communicatie/voorlichting als handhaving, zowel in het Natura 2000-gebied als in de nabije omgeving;
- **Vaststelling** door de provincie, als onderdeel van het eerder vastgestelde recreatiezoneringsplan.

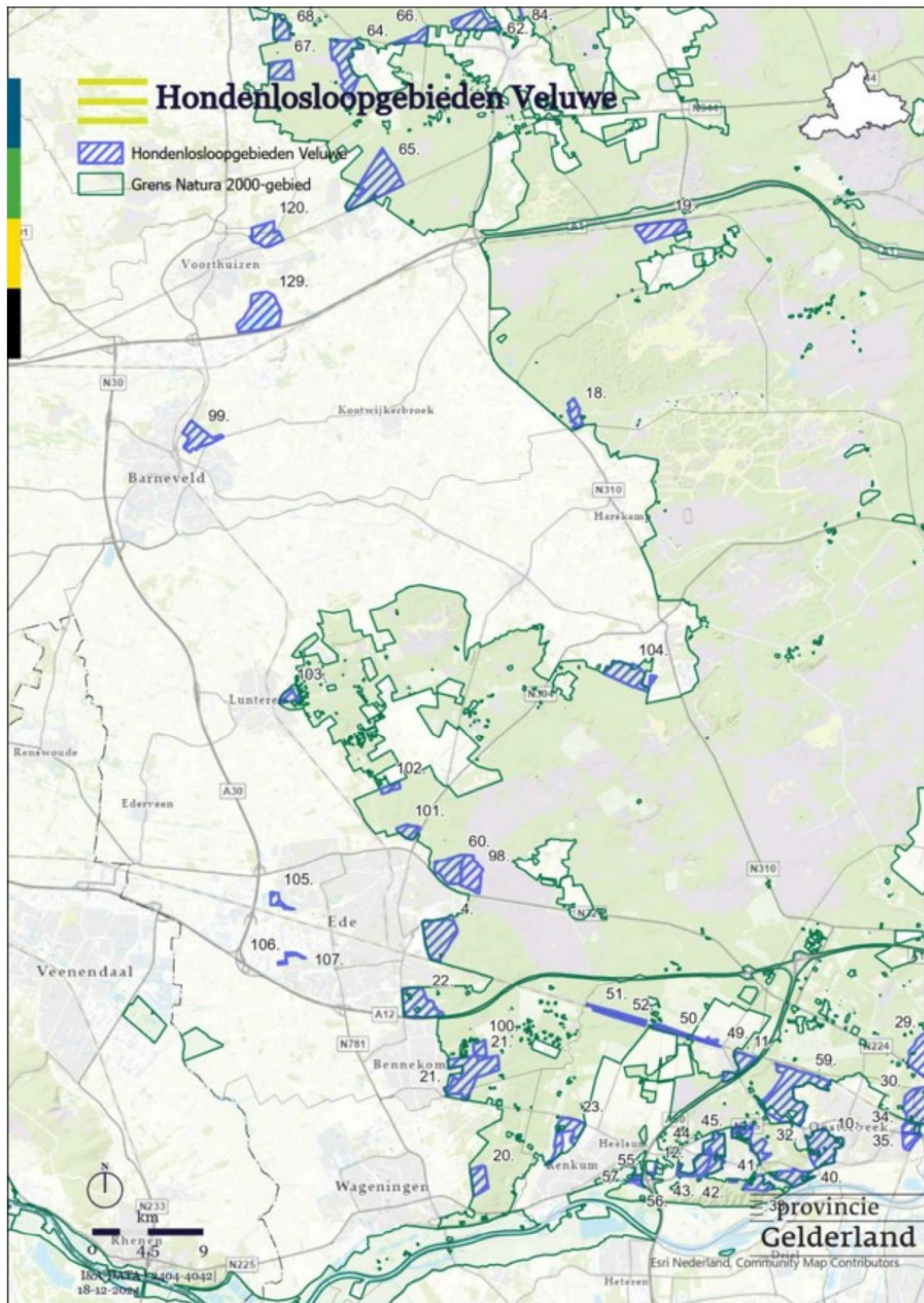
Bijlage 1: hondenlosloopgebieden in en rond Natura 2000-gebied Veluwe

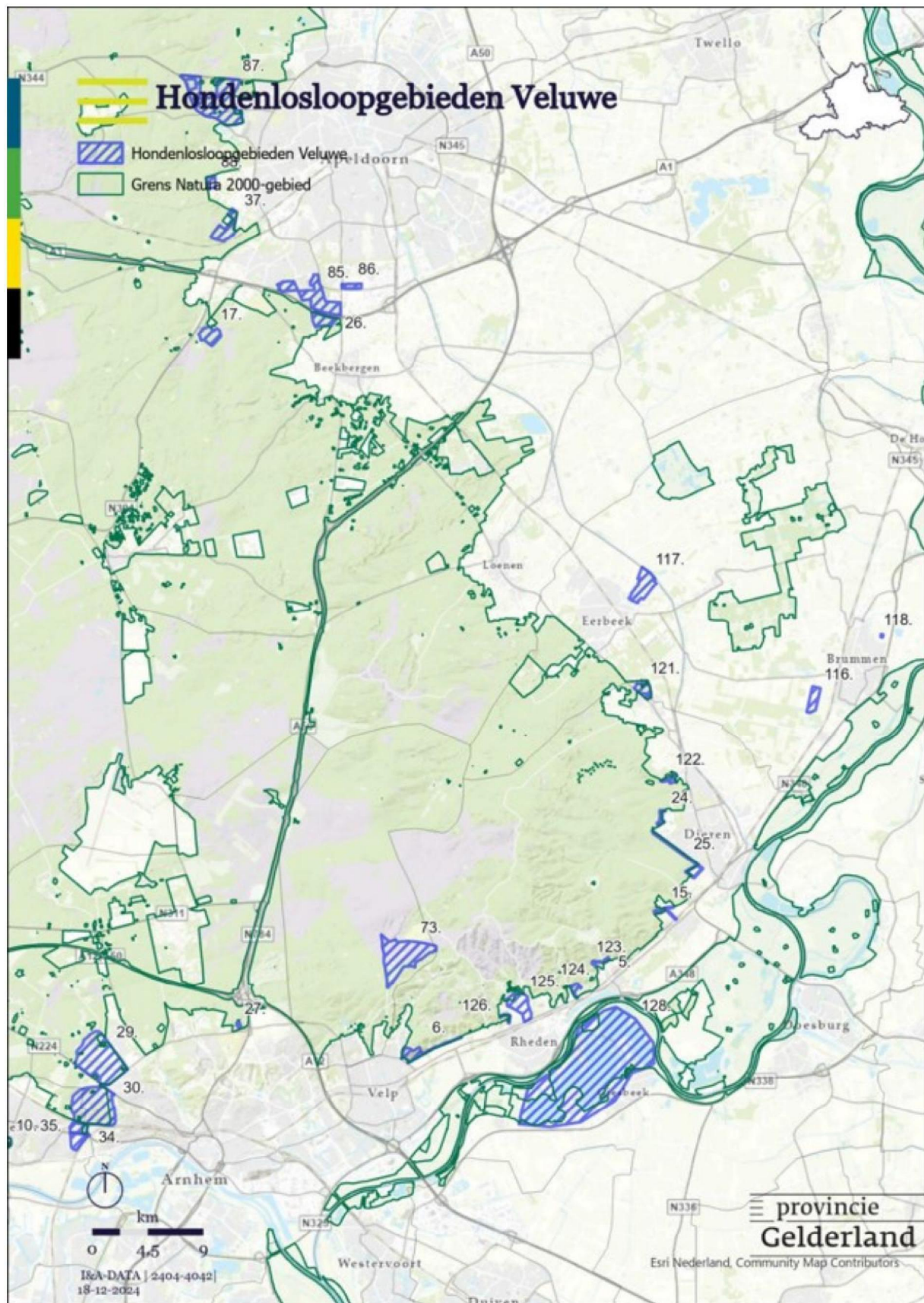

Tabel behorend bij overzichtskaart hondenlosloopgebied

Let op: de nummering loopt niet door. Het totale geïnventariseerde gebieden betreft 123 hondenlosloopgebieden.

#	Gemeente	Naam gebied	N2000	Beheerder	Toegangsregel	Ha
1.	Nunspeet	Zandenbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	172,4
2.	Nunspeet	Vierhouterbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	8,5
3.	Nunspeet	Belverderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	69,6
4.	Ede	De Syssest	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	64,9
5.	Rheden	NP Veluwezoom - De Steeg	ja	Gemeente Rheden	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,1
6.	Rheden	NP Veluwezoom - Velp	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	14,3
8.	Heerde	Heerderstrand (1 okt. tot 1 mei)	ja	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	52,7
9.	Epe	Renderklippen	ja	Gemeente Epe	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	29,0
10.	Renkum	Hemelse Berg	ja	Gemeente Renkum	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	55,7
11.	Renkum	Wolfheze	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	24,1
12.	Renkum	Doorwerth	ja	Gemeente Renkum?	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	16,5
15.	Rheden		ja	Twickel	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	4,2
17.	Apeldoorn	Uchelen	ja	Staatsbosbeheer	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	17,0
18.	Barneveld	Kootwijk	ja	Staatsbosbeheer	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	16,7
19.	Barneveld	Kootwijkerduin	ja	Staatsbosbeheer	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	46,3
20.	Wageningen	Wageningen	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	24,7
21.	Ede	Ede	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	77,4
22.	Ede	Landgoed Hoekelum	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	54,2
23.	Renkum	Heelsom	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	35,6
24.	Rheden	Dieren	ja	Twickel	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	3,3
25.	Rheden	Dieren	ja	Twickel	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	8,7
26.	Apeldoorn	Bruggelen	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	14,7
27.	Arnhem	Arnhem - Galgenberg	ja	Gemeente Apeldoorn	1 - specifiek aangewezen als hondenlosloopgebied	0,9
28.	Heerde	Renderklippen	ja	Gemeente Heerde	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	45,6
29.	Arnhem	Mariënborn	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	105,5
30.	Arnhem	Mariënborn	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	94,4
32.	Renkum	Landgoed Oorsprong	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	12,5
33.	Renkum	Duno	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	16,9

34.	Renkum	Mariënborn	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	10,0
35.	Renkum	Mariënborn	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	11,5
37.	Apeldoorn	Orderbos	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	22,7
38.	Heerde	Landgoed Petrea	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	12,7
39.	Elburg	Landgoed Zwaluwenburg	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	20,9
40.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	24,7
41.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	1,4
42.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	14,9
43.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	4,5
44.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	25,7
45.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	13,8
49.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	5,2
50.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	4,2
51.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	6,7
52.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	6,3
55.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	1,9
56.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	2,7
57.	Renkum	Gemeente Renkum	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	2,5
59.	Renkum	Oosterbeek	ja	Gemeente Renkum	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	121,1
60.	Ede	Buitengebied Ede - Driesprong/Ginkel	ja	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	39,3
62.	Ermelo	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	38,9
63.	Putten	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	94,9
64.	Putten	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	59,1
65.	Barneveld	Boeschoten	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	93,2
66.	Putten	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	15,1
67.	Putten	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	26,5
68.	Putten	Speulder en Sprielderbos	ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	21,4
73.	Rozendaal	Rozendaalse Veld	ja	Gemeente Rheden	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	84,9

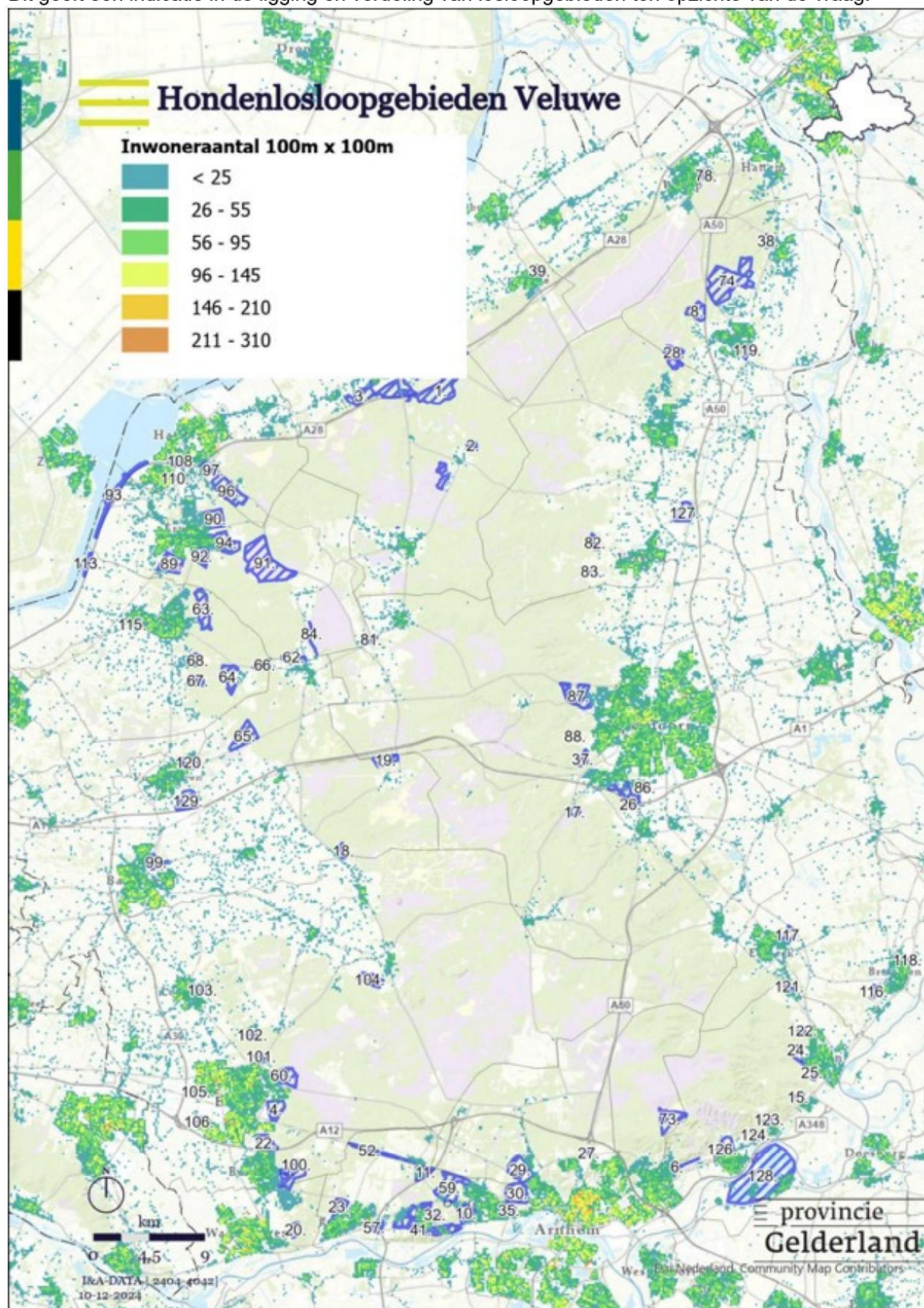
74.	Heerde		ja	Staatsbosbeheer	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	300,5
78.	Oldenbroek	Vuursteenbergh	ja	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	8,8
80.	Nunspeet	Zandenplas	ja	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	29,1
81.	Apeldoorn	Kroondomein	ja	Kroondomein	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	7,5
82.	Epe	Kroondomein	ja	Kroondomein	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	16,4
83.	Epe	Kroondomein	ja	Kroondomein	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	12,4
84.	Ermelo	Hessenmeer-Paleisweg	ja	Gemeente Ermelo	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	4,5
85.	Apeldoorn		nee	Gemeente Apeldoorn	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	53,1
86.	Apeldoorn		nee	Gemeente Apeldoorn	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	5,7
87.	Apeldoorn		ja	Gemeente Apeldoorn	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	98,9
88.	Apeldoorn	Asselsestraat	nee	GLK	2 - een hondenlosloopgebied dat is uitgerasterd	6,4
89.	Ermelo	de Groevenbeekse heide	ja	Gemeente Ermelo	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	87,3
90.	Ermelo	Jacob Catslaan	ja	Gemeente Ermelo	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	69,5
91.	Ermelo	Ermelosche heide	ja	Gemeente Ermelo	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	306,5
92.	Ermelo	de Oude Amhemsekarweg (of 't Ruige Veld)	ja	Gemeente Ermelo	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	51,3
93.	Ermelo	Leisurelands	nee	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	78,4
94.	Ermelo	Ermelosche Zand	ja	Gemeente Ermelo	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	77,4
96.	Harderwijk		ja	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	127,8
97.	Harderwijk		ja	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	7,8
98.	Ede	Ederheide	ja	RVB	1 - specifiek aangewezen als hondenlosloopgebied	39,4
99.	Barneveld	Landgoed Schaffelaar	nee	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	35,5
100.	Ede		ja	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	11,1
101.	Ede		ja	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	14,3
102.	Ede		ja	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	7,2
103.	Ede	Luntersche Buurtbosch	ja	Luntersche Buurtbosch	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	10,5
104.	Ede		ja	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	48,4
105.	Ede		nee	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	8,8
106.	Ede		nee	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	1,6
107.	Ede		nee	Gemeente Ede	3 - waar specifieke regels ontbreken en honden jaarrond mogen loslopen	2,6
108.	Harderwijk		nee	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,9
109.	Harderwijk		nee	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	2,6

110.	Harderwijk		nee	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,8
111.	Harderwijk		nee	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,8
112.	Harderwijk		nee	Gemeente Harderwijk	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,7
113.	Putten	Recreatiegebied Nulde	nee	Gemeente Putten	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	13,8
114.	Putten		nee	Gemeente Putten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,4
115.	Putten		nee	Gemeente Putten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,1
116.	Brummen	't Hammeler, Brummen	nee	Gemeente Brummen?	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	13,4
117.	Brummen	Huis te Eerbeek	nee	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	29,5
118.	Brummen	Elzenbos	nee	Gemeente Brummen	2 - een hondenloosloopgebied dat is uitgerasterd	0,4
119.	Heerde	Landgoed Bonenburg	nee	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	14,3
120.	Barneveld	Wilbrinkbos	nee	GLK	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	35,5
121.	Rheden	Veluwezoom	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	9,5
122.	Rheden	Veluwezoom	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	3,6
123.	Rheden		ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,9
124.	Rheden	Veluwezoom	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	3,9
125.	Rheden	Veluwezoom	nee	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	26,5
126.	Rheden	Veluwezoom	ja	Natuurmonumenten	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,8
127.	Epe	Kievitsveld	nee	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	70,5
128.	Zevenaar	Kievitsveld	nee	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	570,6
129.	Barneveld	Zeumeren	nee	LeisureLands	5 - waar honden los mogen lopen onder appèl, maar in het broedseizoen aangeliind of niet welkom zijn	75,9
130.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	9,6
131.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	10,4
132.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	39,0
133.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	36,0
134.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,4
135.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	9,3
136.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,3
137.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,6
138.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	15,0
139.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,6
140.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	1,3

141.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	65,7
142.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	3,4
143.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	17,8
144.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	18,7
145.	Nunspeet		ja	Gemeente Nunspeet	4 - waar honden op wegen en paden los mogen lopen onder appèl	0,1

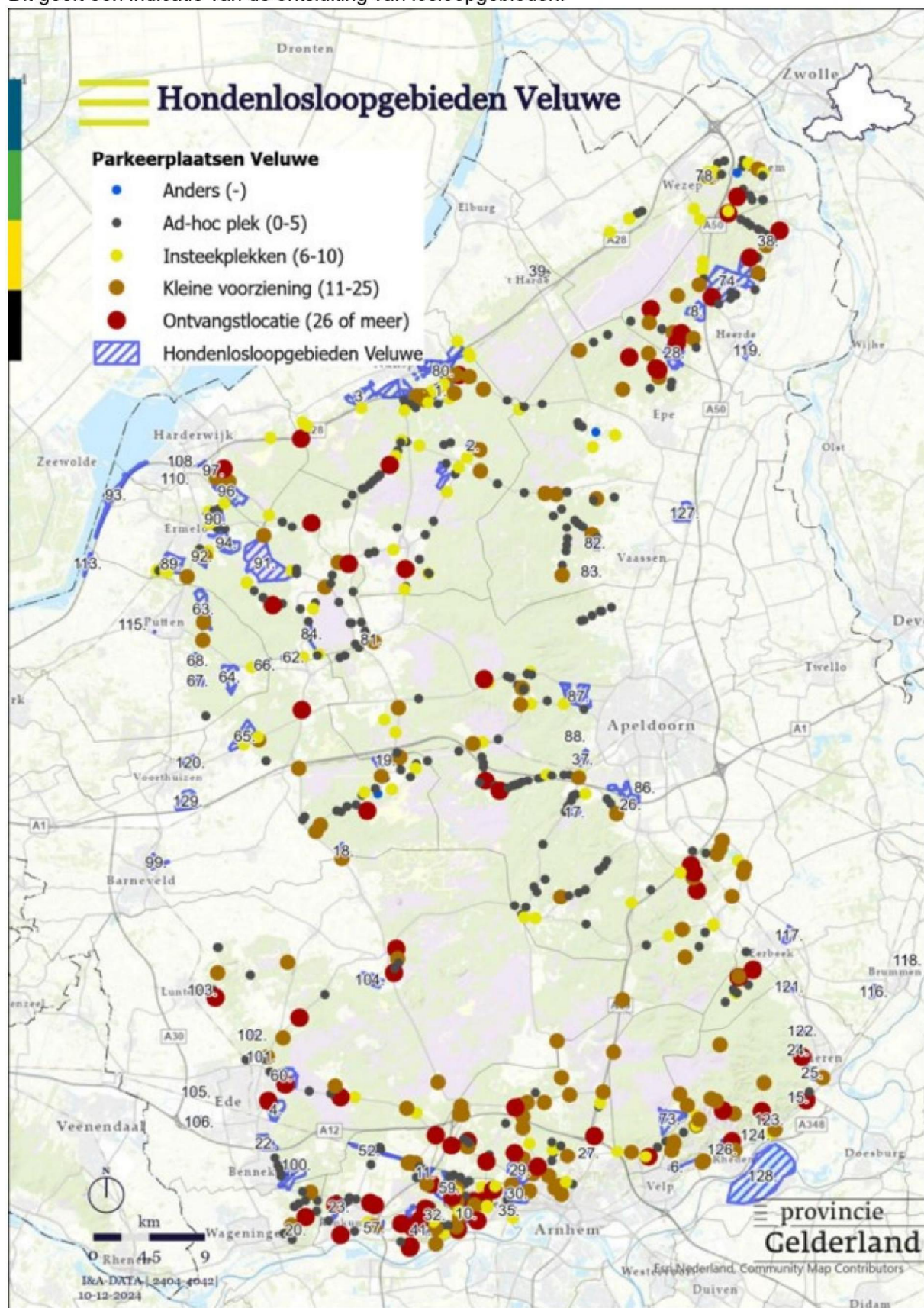
Bijlage 2: hondenlosloopgebieden ten opzichte van het aantal inwoners

Dit geeft een indicatie in de ligging en verdeling van losloopgebieden ten opzichte van de vraag.

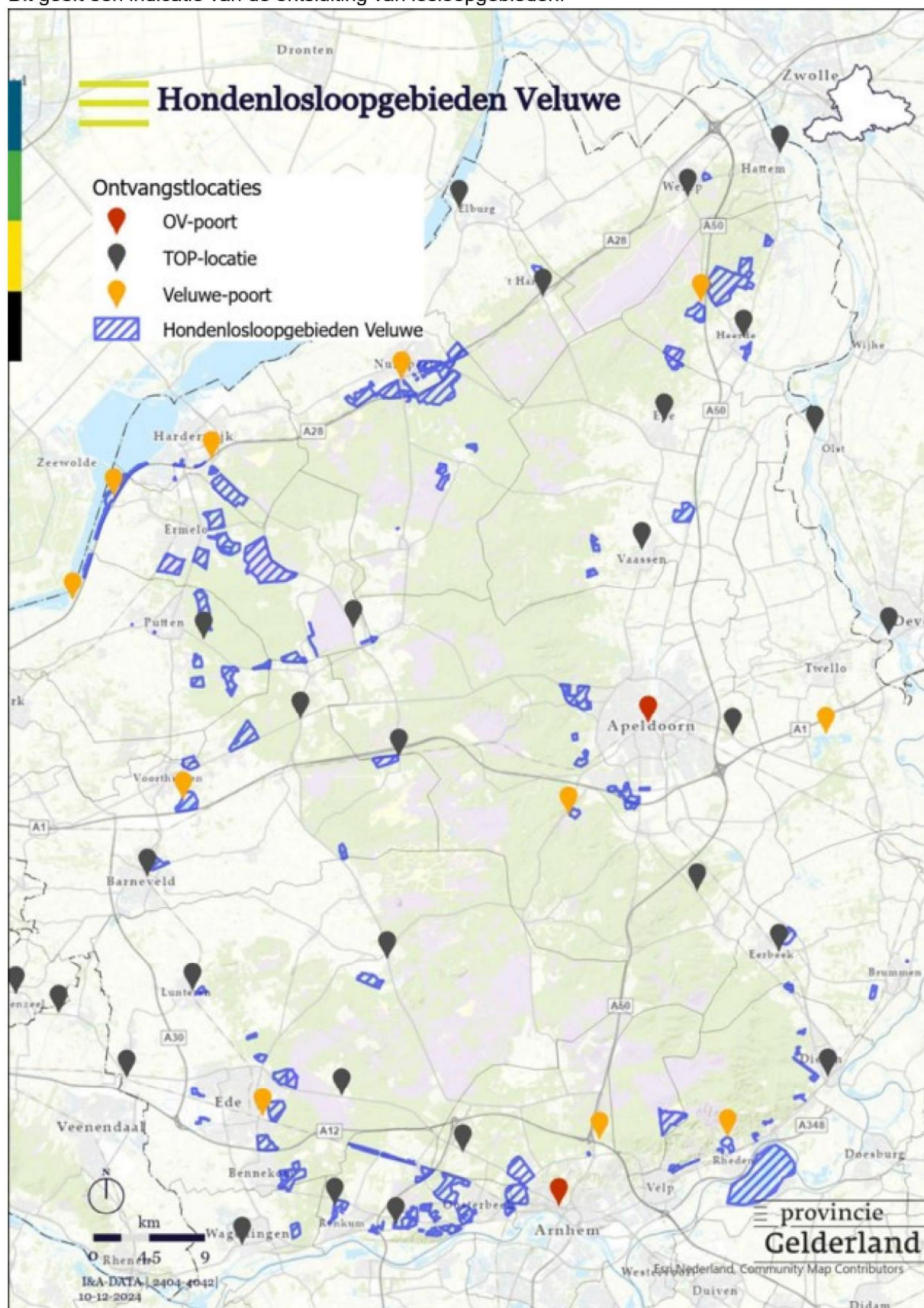

Bijlage 3: hondenlosloopgebieden, parkeerterreinen en ontvangstlocaties

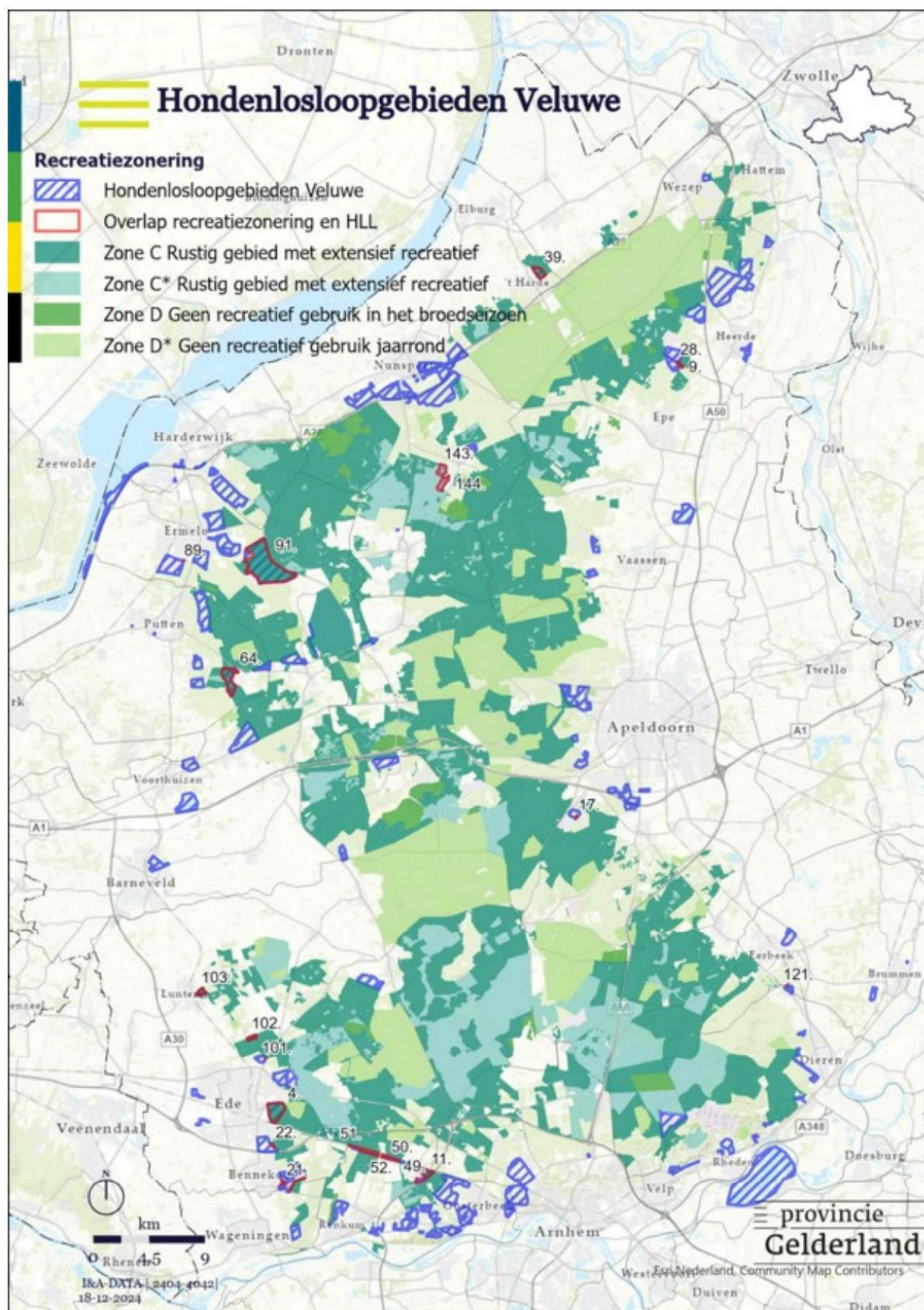
Dit geeft een indicatie van de ontsluiting van losloopgebieden.

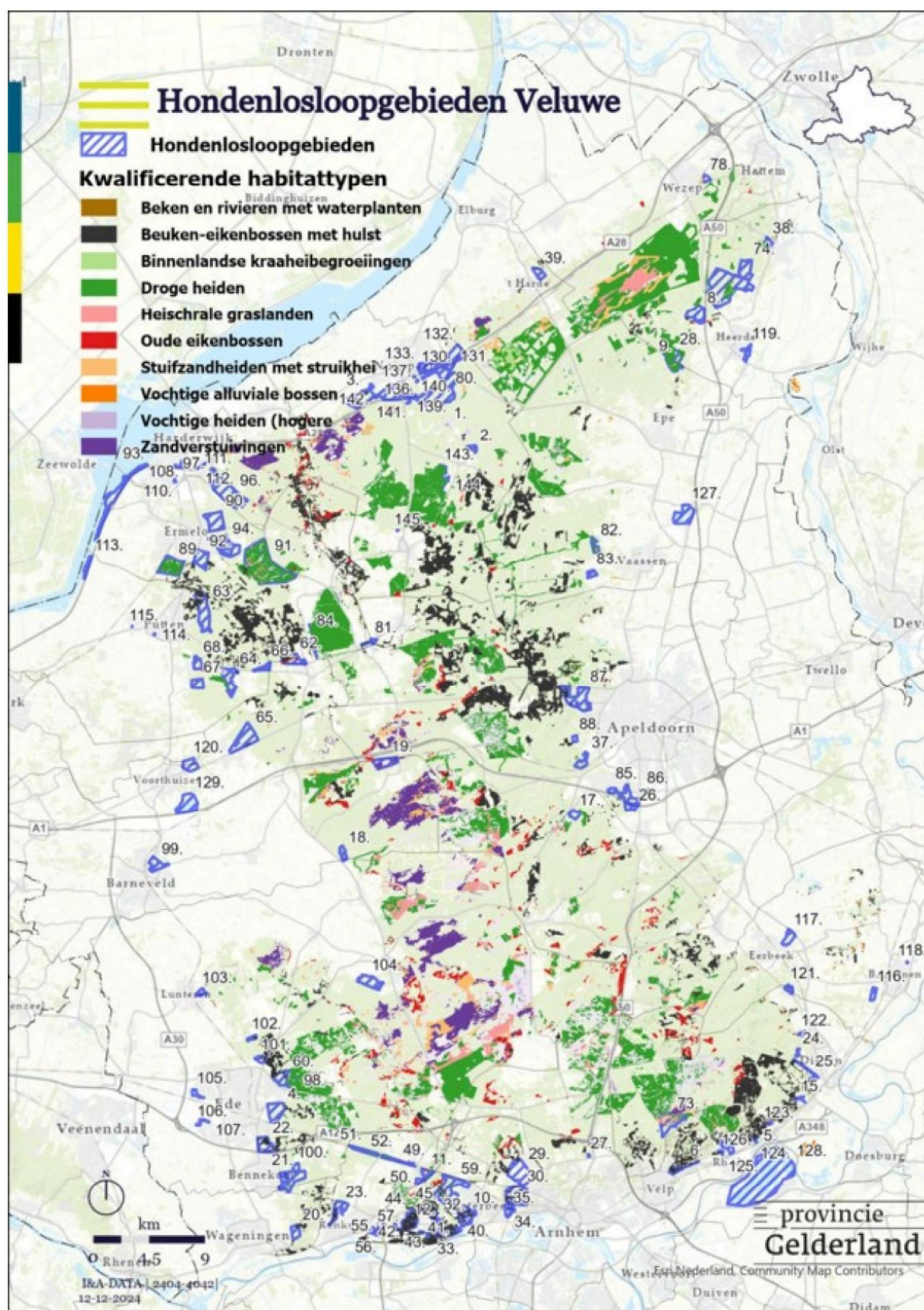
Dit geeft een indicatie van de ontsluiting van losloopgebieden.

Bijlage 4: overlap hondenlosloopgebieden met zone C, C* en D*

Bijlage 5 overlap hondenlosloopgebieden met kwalificerend habitattype

Bijlage 6: overlap hondenlosloopgebieden met leefgebied vogelsoorten

